

Szabó Sándor¹

Az átalakult NATO-kiképzési rendszer hatása a katonai gyakorlatok tervezésére

The Impact of the Transformed NATO Training System Regarding the Military Exercises Planning Process

Absztrakt

A NATO kiképzési rendszere az elmúlt években jelentősen átalakult, ami közvetlen hatást gyakorol a katonai gyakorlatok tervezésére és végrehajtására. Az innovatív kiképzési megközelítések a technológiai fejlődést, a hibrid hadviselés kihívásait és a többnemzeti együttműködés erősítését célozzák, így a gyakorlatok funkcionalitása fokozatosan igazodik a megváltozott biztonsági környezethez. A tanulmány elemzi a NATO kiképzési rendszerének főbb változásait, kiemelve az interoperabilitási képesség növelésének szükségességét, az adaptív kiképzési eljárások bevezetését. A kutatás rávilágít arra is, hogy ezek az újítások hogyan befolyásolják a NATO-tagállamok kollektív kiképzési eljárásrendjeinek harmonizációját, különös tekintettel a kollektív műveleti képességek kialakítására, a katonai gyakorlatok előkészítésére, valamint a törzsfelkészítések levezetésére.

Kulcsszavak: NATO, katonai kiképzés, gyakorlattervezés, törzsfelkészítés, művelettervezés, kollektív műveleti képesség

Abstract

NATO's training system has undergone a major transformation in the recent years, which has a direct impact on the planning and execution processes of military exercises. New,

¹ Adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, e-mail: szabo.sandor@uni-nke.hu

innovative training approaches are focusing on technological advances, the challenges of hybrid warfare and the strengthening of multinational cooperation, which is gradually adapting the functionality of exercises to the changed security environment. The study analyses the main changes in NATO's training system, highlighting the increase in interoperability and the introduction of adaptive training procedures. The research also highlights how these innovations affect the harmonisation of NATO member states' collective training procedures, in particular with regard to the development of collective operational capabilities, the preparation of military exercises and the conduct of training exercises.

Keywords: NATO, military training, exercise planning process, operational planning, collective operational capability

A NATO kiképzési rendszere

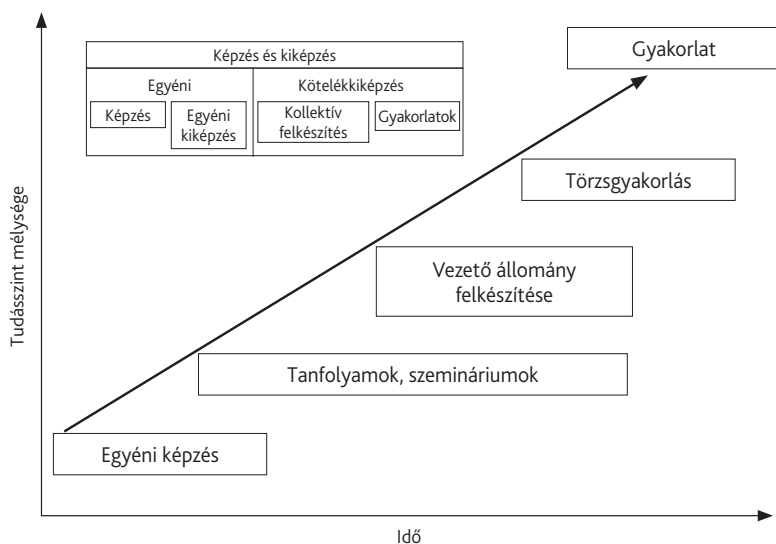
A NATO 1951-ben vezette le első katonai gyakorlatát, amelynek kiemelt célja volt a centralizált parancsnoki rendszer alatt álló, egységes NATO katonai haderő kialakítása. Ezt követően a NATO több ezer gyakorlatot hajtott végre, jellemzően a hidegháború idején. A kiemelt kiképzési rendezvények közé tartozott a REFORGER (*Return of Forces to Germany*) gyakorlatsorozat, amely az Egyesült Államok haderejének gyors európai telepítését tesztelte. A NATO gyorsreagálású műveleti képesség kialakítása érdekében a Szövetséges Parancsnokság Európai Mozdó Erők (*Allied Command Europe Mobile Force, AMF*) készenléti katonai köteléket állított fel, amely 1960-as évektől kezdve a hidegháború idején döntő szerepet játszott az elrettentés és a védelem terén. Az 1990-es években, reflektálva a változó európai biztonsági környezetre, a NATO kiterjesztette feladatrendszerét a válságkezelésre is. 2002-ben az AMF-et NATO Reagáló Erővé (*NATO Response Force, NRF*) alakították át, majd ezt a koncepciót felváltva 2024-től Egyesített Reagáló Erőként (*Allied Response Force, ARF*) működik a NATO készenléti hadereje, amely jelenleg is szerves részét képezi a NATO stratégiai koncepciónak, biztosítva a katonai gyakorlatok révén a NATO készenléti és adaptációs képességét.² A nemzetközi katonai gyakorlatok fontos szerepet töltenek be a fegyveres erők műveleti eljárásrendjének egységesítésére, az interoperabilitási képesség kialakítására, valamint a katonai műveletek végrehajtására irányuló felkészítésben. Elsődleges céljuk mellett a gyakorlatok célzott politikai jelzéseket is küldhetnek a nemzetközi közönségnek. Az adoptált szcenárió, a kiképzési tevékenység földrajzi elhelyezkedése és a részt vevő katonai kötelék mértéke az elrettentési stratégia eszközévé teszi a katonai gyakorlatot.³

Alapfilozófiájából adódóan a NATO elsődlegesen az országok közötti konfliktusok békés rendezése mellett érvel, amennyiben viszont a diplomáciai erőfeszítések nem vezetnek eredményre, rendelkezik olyan mértékű katonai erővel, amely alkalmassá teszi válságkezelési műveletek végrehajtására. Az ilyen jellegű fegyveres konfliktusokat a NATO alapszerződésének kollektív védelemről szóló pontja, a washingtoni szerződés 5. cikke szellemében egyedül vagy más országokkal és nemzetközi szervezetekkel

² TARÇIN 2024.

³ KUBAI 2022: 155.

együttműködésben is felvállalhatja.⁴ Ahhoz, hogy ilyen, akár globális léptékű fegyveres konfliktusok megvívására a NATO fel tudjon készülni, képesnek kell lennie robusztus kollektív műveleti képesség kialakítására, illetve fenntartására. Ebben a folyamatban játszik kiemelt szerepet a katonai kiképzés, mivel ezeket a kollektív katonai képességeket a személyi állomány oktatási, tanfolyami képzésen keresztül történő felkészülése, a katonai kötelek törzsgyakorláson, gyakorlaton történő összekovácsolása révén tudja kialakítani, amelynek a folyamatát az 1. ábra illusztrálja.

1. ábra: A kiképzési rendszer főbb állomásai

Forrás: a szerző szerkesztése

A NATO-gyakorlatok kiemelt célja, hogy egy olyan komplex, szimulált műveleti környezetet biztosítson, ahol a katonai alegység, egység szintű szervezetek, akár terepen, akár virtuális térben mind az egyéni készségeket, mind a kollektív képességeket tudják fejleszteni, adott esetben NATO készenléti szolgálatra történő felkészülés jegyében mérni. Emellett a gyakorlatok elősegítik a nemzetek közötti interoperabilitás kialakítását, a közös reagálóképesség fenntartását, a stratégiai kommunikáció révén az erődemonstrációt, valamint a NATO-haderőn belüli eljárásrendek egységesítését.⁵ A nemzetközi gyakorlatok fontosak a Magyar Honvédség és az alárendelt katonai szervezetek felkészítési és kiképzési rendezvényei kapcsán, mivel többek között a befo-gadó nemzeti támogatással kapcsolatos tevékenységek ellátása mellett lehetőséget biztosítanak a többnemzeti környezetben végrehajtott magas intenzitású műveletekkel

⁴ NATO 2023.

⁵ SZABÓ 2022: 82.

kapcsolatos katonai képességek fejlesztésére.⁶ Az egységesítési törekvés a NATO kiképzési rendszere doktrinális háttérének kialakítására és fenntartására irányuló szándék kapcsán is megfigyelhető, mivel az egyéni felkészítések, a kollektív kiképzési események, gyakorlatok tervezését, előkészítését és végrehajtását a Katonai Tanács (*Military Committee, MC*) és a Stratégiai Parancsnokságok (*Strategic Commands, SC*) közös irányelvei szabályozzák. A haderők a harc megvívására történő felkészítés érdekében doktrinális kiadványok mentén elfogadott és egységesített szabványok szerinti előírások alapján működtetik a kiképzési rendszereiket. A szabályzatok egyszerre biztosítják az alapot egy adott műveleti képesség elérését szolgáló jártasság kialakítására, illetve tükrözik a műveleti környezet komplexitását, beleértve a konvencionális és a hibrid fenyegetéseket is.⁷

Az orosz–ukrán fegyveres konfliktus széles körű geopolitikai hatása katalizátorként befolyásolta a NATO-kiképzés szabályozási rendszerének átalakítását, amelynek eredményeként 2023-ban a NATO Katonai Tanács ratifikálta és kiadta az *MC 458/2 NATO Exercise & Training* irányelvet. Az MC 458/2 a NATO kiképzési rendszerének szakmai alapidoktrínája, amely stratégiai szintű szakpolitikai irányelveket határoz meg a NATO valamennyi egyéni és kollektív kiképzési eljárásrenddel összefüggő tevékenysége kapcsán. A szabályozási hierarchia alacsonyabb szintjét a *Bi-SC 75-2 2 Education and Training Directive* irányelv képviseli, amely leírja mindazokat a kiképzési programokat, illetve eljárásrendeket, amelyeket a két stratégiai parancsnokság a műveleti és transzformációs célok elérésének támogatása érdekében alkalmaz. Az irányelv meghatározza az alárendelt parancsnokok és katonai szervezetek számára azokat az alapvető oktatási és kiképzési stratégiai irányokat, amelyek a NATO egyéni és kollektív kiképzési rendszereinek működtetéséhez nélkülözhetetlenek. A *Bi-SC 75-7 Education and Individual Training Directive* a NATO-feladatrendszerhez kapcsolódó egyéni felkészülési területeket átfogó dokumentum, magában foglalja mindazon iránymutatást, amelyet a NATO struktúrájába tartozó szervezeteknek és tagországoknak implementálniuk kell annak érdekében, hogy kiképzési programjaik és felkészítési rendszereik szinkronizálva legyenek egymással. A *Bi-SC 80-6 Lessons Learned Directive* a tapasztalatfeldolgozás rendszerét meghatározó irányelv, amely a tapasztalatok gyűjtésére, feldolgozására irányul. A *Bi-SC 80-90 NATO Task List* olyan feladat-specifikus normagyűjtemény, amely összefoglalja a NATO-parancsnokságok és katonai szervezetek számára, hogy milyen kollektív képességsomagokkal kell rendelkezniük, amelyek a műveleti alkalmazásuk szempontjából nélkülözhetetlenek. A feladatlista egységes terminológiát és referenciarendszert biztosít a kiképzés- és a gyakorlattervezők számára a kiképzési célkitűzések kialakítása érdekében. A *Bi-SC 75-4 Experimentation Directive* kísérletek lefolytatására irányuló direktíva, amely iránymutatást ad a gyakorlatok levezetése kapcsán különböző műveleti képességbeli összetevőkkel, technikai eszközökkel történő modellezés vagy kísérletezés végrehajtásához. Végezetül a törzsvezetési gyakorlatok előkészítése és levezetése szempontjából a legfontosabb szabályzó a *Bi-SC 75-03 Collective Training and Exercise Directive*, amely négy tervezési fázisban határozza meg a gyakorlatok előkészítésére, levezetésére és

⁶ HATTYÁR 2022: 54.

⁷ Department of the US Army 2021: 1–2.

értékelésére irányuló eljárásrendeket. Az aktuális hadműveleti igényekhez igazodva a NATO Szövetséges Erők európai főparancsnoka (*Supreme Allied Commander Europe, SACEUR*) évi rendszerességgel iránymutatást ad ki az oktatás, kiképzés, gyakorlatok és értékelés tekintetében (*SACEUR'S Annual Guidance for Education, Training, Exercises and Evaluation*). Ez a dokumentum tartalmazza a SACEUR által megfogalmazott stratégiai műveleti irányokat és prioritásokat, az oktatás, kiképzés, gyakorlatok és értékelések általános irányelveit, a kiképzési környezet, a feltételrendszer megteremtése érdekében az erőforrások allokációjának szabályrendszerét és a kapcsolódó tervezési kereteket.⁸

A NATO gyakorlattervezési koncepciója

A NATO szervezeti elemek és a tagországok közötti gyakorlattervezési eljárásrend egy egységes módszertant követ, megteremtve ezáltal az interoperabilitást a NATO-műveletekre történő felkészülés jegyében. Az eljárásrend alapjául a *NATO BI-SC Collective Training and Exercise Directive (CT&ED) 075-003* gyakorlattervezési útmutató szolgál, amely a NATO-ban zajló kiképzési területet érintő reformtörekvések eredményeképpen, 2023 szeptemberében a NATO ACO (Allied Command Operations) gondozásában jelent meg.

Az átalakított NATO gyakorlattervezési eljárásrend szakaszai

A standardizált NATO gyakorlattervezési folyamat legfőbb célja, hogy harmonizált eljárásrendi keretet biztosítva szinkronizálja a gyakorlattervezés főbb állomásait, és pontosan determinálja a részfolyamatokhoz kötötten az elérendő koordinációs eredményeket és produktumokat. A gyakorlattervezési és levezetési folyamat az alábbi négy fő tervezési szakaszon keresztül valósul meg:

- 0. szakasz: a gyakorlat tervezésére és levezetésére irányuló kezdeményezés (*Initiation*);
- 1. szakasz: a gyakorlat alapkoncepciójának és a gyakorlattervezési alapadatoknak a kidolgozása (*Specification*);
- 2. szakasz: a gyakorlat tervezése (*Planning*);
- 3. szakasz: a gyakorlat levezetése (*Conduct*).⁹

Az átalakított jogkörök és hatáskörök a gyakorlatok tervezése és levezetése során

A gyakorlat tervezésének és levezetésének fontos kritériuma, hogy a tervezési eljárásrend felelősségi és jogkörökhöz kötötten valósuljon meg. A kapcsolódó koordinációs feladatok ellátása érdekében, az átalakult NATO kiképzési koncepció szellemében

⁸ NATO 2013: 1–7.

⁹ NATO 2023: 5.

megújult gyakorlattervezői funkcionális struktúrát hoznak létre, amelynek alapjául az alábbi kulcsbeosztások hatás- és jogkörei szolgálnak:

- A *gyakorlatot elrendelő parancsnok* (*the officer scheduling the exercise, OSE*) meghatározza a kiképzési követelményeket és jóváhagyja a gyakorlattervezési koncepciót, valamint a gyakorlattervezői események levezetésének rendjét. Irányítja a 0. és 1., felügyeli a 2. és 3. tervezési szakaszokat, és allokalja a gyakorlat végrehajtásához szükséges erőforrásokat. A számára felterjesztett értékelő jelentés alapján validálja a gyakorlaton elért eredményeket.
- A *gyakorlatot levezető parancsnok* (*the officer conducting the exercise, OCE*), támogatja a gyakorlatot elrendelő parancsnok munkáját a 0. és 1. tervezési szakaszokban. Közvetlenül felel a 2. és 3. tervezési szakaszok irányításáért, a kapcsolódó tervezési események és konferenciák levezetéséért. Koordinálja a kiképzési célok kidolgozásának menetét, a gyakorlat mindenoldalú biztosítása és előkészítése érdekében kiadja a gyakorlattervet (EXPLAN). Levezeti a gyakorlatot és a kapcsolódó felkészítő, kiképzési rendezvényeket, tevékenységét a gyakorlat végrehajtási fázisában a gyakorlatigazgató támogatja, valamint aktívan részt vesz a gyakorlat értékelési mechanizmusában.
- A *gyakorlatrendezésért felelős parancsnok* (*officer directing the exercise, ODE*) támogatja a gyakorlatot levezető parancsnokot a gyakorlat részletes megtervezésében és levezetésében, elsődlegesen felel a gyakorlat céljai és a kiképzési célkitűzések kapcsán lefektetett feltételrendszer kialakításáért.
- A *gyakorlatért közvetlenül felelős tiszt* (*officer with primary responsibility, OPR*) saját parancsnoksága, katonai szervezete által koordinálja a gyakorlattervezés és a végrehajtás teljes folyamatát, elsődlegesen felel a gyakorlat előkészítése, levezetése és értékelése koordinációs feladatainak ellátásáért. Felhatalmazás alapján képviseli a katonai szervezet parancsnokának döntését.
- A *gyakorlatigazgató* (*exercise director, EXDIR*) személyét a gyakorlatot levezető parancsnok javaslatára a gyakorlatot elrendelő parancsnok hagyja jóvá. A gyakorlat levezetési időszakában felel a gyakorlat céljainak és a kiképzési célkitűzéseknek a teljesüléséért, vezeti a *gyakorlatvezetőség* (*exercise control, EXCON*) feladatellátását.
- *Értékelő csoportparancsnok* (*director of evaluation, DIREVAL*) a gyakorlat végrehajtási időszakában a gyakorlatot elrendelő parancsnok közvetlen irányítása alatt vezeti az értékelő csoportot. A gyakorlat levezetése alatt teljesen független hatás- és jogkörökkel rendelkezik, de az értékelési követelmények teljesülése érdekében a gyakorlatigazgatóval koordinációs tevékenységet folytat.¹⁰

¹⁰ NATO 2023: 10.

Az átalakított NATO gyakorlattervezési eljárásrend részletes bemutatása

0. szakasz: a gyakorlat tervezésére és levezetésére irányuló kezdeményezés (Initiation)

A 0. szakasz a gyakorlatfejlesztés előkészítő fázisa. Megerősíti a fő felelősségi köröket, és meghatározza a műveleti ambíció és a rendelkezésre álló erőforrások szintjét. A 0. szakaszt a gyakorlatot elrendelő parancsnok vezeti, aki az alárendeltségébe tartozó katonai szervezeten belül, az alapvető koordinációs feladatok ellátása érdekében Gyakorlatkoordinációs Csoportot (*Exercise Board*), a részletes tervezési feladatok ellátása érdekében Gyakorlattervező Csoportot (*Exercise Group*), valamint a katonai szervezet specifikus előkészítő feladatainak ellátásáért Gyakorlattámogató Csoportot (*Exercise Team*) állít fel. A 0. szakasz végén kiadják a gyakorlat kiinduló koncepcióját (*Exercise Initiation*, a továbbiakban: EXINT), amely tartalmazza az előjárói szándékot, a gyakorlattal szemben támasztott követelményeket, a gyakorlat általános paramétereit és a főbb tervezési mérföldköveket, valamint a gyakorlat céljainak tervezetét.

A tervezési szakaszra jellemző főbb feladatok:

- a gyakorlat tervezését és levezetését kezdeményező konferencia (*Exercise Initiation Conference*) összehívása, a gyakorlat alapkoncepciójának kialakítása;
- parancsnoki validációs értekezlet előkészítése és levezetése. A gyakorlat tervezésében és levezetésében érdekelt parancsnoki állomány közötti egyetértés kialakítása a gyakorlat alapkoncepciója kapcsán, a prioritások felállítása, illetve a gyakorlatot elrendelő parancsnok iránymutatását tartalmazó dokumentumok kiadása.

1. szakasz: a gyakorlat alapkoncepciójának és a gyakorlattervezési alapadatoknak a kidolgozása (Specification)

Az 1. szakasz kiemelt célja véglegesíteni a gyakorlat célkitűzéseit (*Exercise Objectives*, EO), megteremteni egy megvalósítható gyakorlattervezési feladatrendszer alapjait. Az 1. szakasz kapcsán elvárt eredmény a gyakorlattervezési alapadatok (*Exercise Specification*, EXSPEC) kidolgozása és kiadása, amely dokumentum tartalmazza a gyakorlat időrendjére, helyszínére, a részt vevő állomány összetételére, finanszírozásra, a logisztikai, híradó-, informatikai támogatásra, jogi szabályozásra, az alkalmazandó scenárióra irányuló útmutatást. Az 1. szakaszt a gyakorlatot elrendelő parancsnok vezeti a Gyakorlatkoordinációs Csoport, a Gyakorlattervező Csoport, valamint a Gyakorlattámogató Csoport támogatása mellett. A gyakorlattervet a gyakorlatot elrendelő parancsnoknak 12–18 hónappal a gyakorlat végrehajtási szakasza (3. szakasz) előtt jóvá kell hagynia annak érdekében, hogy az abban megfogalmazott gyakorlattervezési keretrendszer és az erőforrás-allokáció meg tudjon valósulni.

A tervezési szakaszra jellemző főbb feladatok:

- a tervező és a koordinációs munkacsoport üléseinek levezetése;

- kidolgozni a gyakorlattervezési alapadatait tartalmazó dokumentumot;
- a gyakorlat tervezett végrehajtási helyszínén szemrevételezés lefolytatása;
- levezetni a gyakorlattervezési alapadatokkal kapcsolatos koordinációs konferenciát (*Exercise Specification Conference*);
- parancsnoki validációs értekezlet előkészítése és levezetése, amelynek keretében a gyakorlat tervezési alapadatait tartalmazó dokumentumot elfogadják;
- a gyakorlat tervezési alapadatait tartalmazó dokumentum kiadása.

2. szakasz: a gyakorlat tervezése (*Planning*)

A 2. szakasz legfőbb feladata a gyakorlat részletes tervezésének és előkészítésének végrehajtása. A gyakorlattervezési alapadatok kiadása után a gyakorlatot levezető parancsnokhoz delegálnak minden hatás- és jogkört a gyakorlattervezés, a 2. szakasz irányítása és vezetése kapcsán. Ebben a tervezési szakaszban a gyakorlatot levezető parancsnok alárendeltségébe kerül a Gyakorlatkoordinációs Csoport és a Gyakorlattervező Csoport, ezeken keresztül történik a tervezési konferenciák, a koordinációs munkacsoport üléseinek, valamint a gyakorlattervnek (EXPLAN) az összeállítása, amely mint összefoglaló fő dokumentum a gyakorlat előkészítésének összes funkcionális területére kiterjedő központi információbázist jelent.

A tervezési szakaszra jellemző főbb feladatok:

- A kiképzési célkitűzések kialakítása, amelyeket a gyakorlóállomány parancsnoka a törzsével, a katonai szervezet kollektív műveleti képességének kialakítása, fenntartása érdekében dolgoz ki és terjeszt fel jóváhagyásra a gyakorlatot levezető parancsnok részére. A kiképzési célkitűzések kialakítása elsődleges prioritást élvez a gyakorlat tervezési folyamatai között, amelyek pontos meghatározása érdekében egy precízen leírt eljárásrend követése valósul meg. A kiképzési célkitűzések kialakítása kapcsán a jövőben egyszerre kell vizsgálni a gyakorlóállomány (*Training Audience*) körét, az alapvető és támogató feladatrendszert (*Essential Task*, illetve *Supporting Tasks*), a fennálló körülményeket, feltételrendszert (*Conditions – Time, Space, Forces, Information*) és a szabályzói háttérrel (*Standards*). A kiképzési célkitűzés pontos meghatározása érdekében egy koordinációs mátrixot alakítanak ki, amelyben az alapvető feladatot (*Essential Task*) a NATO Task List (BI-SC 80-90) alapján rögzítik mint elérendő kiképzési célt. A támogató feladatrendszer meghatározása során az alapvető feladat részletes bontása történik meg, valamint azonosítják a kapcsolódó műveleti alfeladatokat. A feltételrendszer kidolgozása során tisztázzák, milyen gyakorlattámogatói igények merülnek fel (például alájátszó állomány, szcenárió, Main Events List / Main Incidents List, MEL/MIL vonatkozásában) a célkitűzés sikeres teljesítéséhez. A szabályzó háttér bemutatása révén egyértelművé válik a műveleti képesség doktrinális oldala, amely a célkitűzés megvalósításán keresztül értékelhető lesz. A kiképzési célkitűzést leíró mátrix alkalmazásával

egyszerűbbé és összehangoltabbá válik a szcenárió és a MEL/MIL kidolgozása, valamint az ellenőrzési és értékelési szempontok kialakítása.¹¹

- Gyakorlatot levezető parancsnok gyakorlattervezési útmutatójának kiadása, amely tartalmazza a parancsnoki iránymutatást a részletes tervezési feladatok ellátása érdekében. A tervezési útmutató meghatározza a felelősségi és hatásköröket, az elérendő kiképzési célokat, a szcenárió kidolgozásának keretrendszerét, a pénzügyi erőforrás korlátait, a főbb tervezési időpontokat, a gyakorlatlevezetési terv kidolgozásának ütemtervét.
- Szcenáriómodulok kidolgozása, ami tartalmazza a geostratégiai és hadszíntéri ismereteket, a stratégiai bevezetést, a válságreagáló tervezési, az erők aktiválására és az áttelepülésre vonatkozó, valamint a végrehajtásra irányuló alapvető (STARTEX) információkat.
- Fő események, fő incidensek listájának (*Main Events List / Main Incidents List*, MEL/MIL) összeállítása.
- A Gyakorlattervező Csoport munkaértekezleteinek levezetése, amelyek fő célja a soron következő tervezői konferenciák előkészítése, valamint a gyakorlatterv kidolgozói folyamatainak koordinációja.
- A gyakorlat tervezett végrehajtási helyszínén szemrevételezés lefolytatása.
- Az indító, illetve fő tervezői, valamint záró koordinációs konferenciák levezetése.
- A technikai koordinációs konferencia levezetése.
- Gyakorlatterv kidolgozása, amely a részletes tervezést összefoglaló alaplí, tartalmazza a gyakorlat tervezésének és levezetésének részletes időrendjét, a szcenáriómodulokat, a szimulációs támogatást, a valós logisztikai támogatást, a vezetés rendjét, a kommunikációs eljárásrendet, a gyakorlatvezetés rendszerét, a gyakorlat elemzését, értékelését, a jelentések elkészítésének és felterjesztésének hátterét.
- Parancsnoki validációs értekezlet előkészítése és levezetése, amelynek keretében elfogadják a gyakorlattervet. A tervezési szakaszt a gyakorlatterv kiadása zárja.

3. szakasz: a gyakorlat levezetése (*Conduct*)

A 3. szakasz a gyakorlatnak a gyakorlattervben rögzített keretek közötti levezetésére irányul, a gyakorlat végrehajtása az egyéni és kollektív felkészítés biztosítása érdekében térben és időben elkülönülő kiképzési események útján valósul meg. A szakaszt a gyakorlatot levezető parancsnok vezeti, munkáját a gyakorlatátmozgató parancsnok segíti. A gyakorlat közvetlen irányítása a gyakorlatigazgatón keresztül valósul meg, parancsnoki előljárói szerepkört tölt be a gyakorlatvezetőségben belül. A gyakorlatvezetőség kiemelt feladatai közé tartozik a gyakorlat valós biztosítási feladatainak koordinálása, a gyakorlóállománnyal történő interakciók lefolytatása alájátszói állomány (*response cells*, HICON, LOCON, GREY CELL) bevonása mellett, a MEL-/MIL-incidens bejátszásának koordinálása, a tapasztalatfeldolgozó rendszer működtetése. Az értékelő csoportparancsnok szervezi és vezeti az értékelési és elemzési feladatok ellátását.

¹¹ SZABÓ 2021: 90.

A tervezési szakaszra jellemző főbb feladatok:

- A blokk: alapozó felkészítés (*Academics*), amelynek keretében egyéni és kollektív felkészítések (*Internal Individual and Collective Training*), keresztfunkcionális tréningek (*Cross-Functional Area Training*) történnek, valamint kulcsbeosztású vezetői állományt felkészítő foglalkozások zajlanak (*Key Leader Training*);
- B blokk: törzsfelkészítés (*Battle Staff Training*);
- C blokk: művelettervezés (*Crisis Response Planning, CRP*);
- D blokk: átcsoportosítás (*Deployment*);
- E blokk: a gyakorlat végrehajtása (*Employment*);
- F blokk: a gyakorlatot követő értékelés (*Follow-on Training*).¹²

Összefoglalás

Az összhaderőnemi szintű kiképzés a NATO-n belül túlmutat az egyes tagállamok katonai képességbeli összetevőin. Ez magában foglalja azt a tágabb szövetségesi célt, hogy egy hatékony integráció és szinergia mentén, a különböző haderőnemek aktív együttműködésén keresztül a szövetség hatékonyan reagálhasson a biztonsági fenyegetések teljes spektrumára. A NATO a közös kiképzési doktrína megújításán keresztül, a parancsnoki struktúrák és a műveleti eljárások közös megértésének előmozdításával olyan egységes keret létrehozására törekszik, amely túllép a nemzeti határokon, megteremtve ezzel a szinkronizált és interoperabilitásra épülő katonai műveletek alapjait.¹³

A NATO gyakorlattervezésének és levezetésének folyamata egy többlépcsős, összetett eljárásrendet követ, amely a változó biztonsági környezet által indukált kihívásokra tekintettel elengedhetetlen a szövetség kohéziójának fenntartása érdekében. A tervezési eljárásrendet jellemző részletes koordináció, az innovatív kiképzési megoldások és a műveletikörnyezet-orientált szcenárióknak köszönhetően a tagállamok képesek hitelesen demonstrálni az elrettentés és a gyorsreagálási képesség iránti közös elkötelezettségüket. A 2023-ban megújult *BI-SC 075-003 Collective Training and Exercise Directive* gyakorlattervezési útmutató is annak a NATO-törekvésnek a szellemében született, amely elkötelezett a kollektív készenlétfokozási és alkalmazkodóképesség folyamatos fejlesztése, kialakítása irányába. Az együttműködés előmozdításával, a technológiai innovatív folyamatok támogatásával és a többnemzeti, nagy láthatóságú gyakorlatokon szerzett tapasztalatok beépítésével a szövetség biztosítja, hogy képes legyen hatékonyan megvédeni a tagállamok biztonsági érdekeit és elősegíteni a stabilitást egy kiszámíthatatlan geopolitikai környezetben. A jövőben a kiképzési rendszerek fejlesztésére, a gyakorlatok megrendezésére szánt magasabb pénzügyi erőforrások kulcsfontosságúvá válnak annak érdekében, hogy a NATO megőrizze stratégiai előnyét, és egységesen szálljon szembe a felmerülő globális biztonsági fenyegetésekkel.

¹² NATO 2023: F-1.

¹³ PÎNZARIU–NEAG–PÎNZARIU 2024: 112.

Felhasznált irodalom

- Department of the US Army (2021): *FM 7-0 Training*. Washington, DC: Headquarters, Department of the US Army. Online: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN35076-FM_7-0-000-WEB-1.pdf
- HATTYÁR István (2022): A Defender-Europe 21 gyakorlat és a kapcsolt nemzeti kiképzési rendezvények tapasztalatai a koronavírussal terhelt időszakból. *Hadmérnök*, 17(2), 53–69. Online: <https://doi.org/10.32567/hm.2022.2.4>
- KUBAI, Danylo (2022): Military Exercises as a Part of NATO Deterrence Strategy. *Comparative Strategy*, 41(2), 155–161. Online: <https://doi.org/10.1080/01495933.2022.2039009>
- NATO (2013): *NATO BI-SC 075-003 Collective Training and Exercise Directive, Supreme Allied Commander*. Online: https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/bi-sc-75-3_final.pdf
- NATO (2023): *Collective Defence and Article 5*. Online: <https://www.nato.int/en/what-we-do/introduction-to-nato/collective-defence-and-article-5>
- PÎNZARIU, Sorin Gheorghe – NEAG, Mihai Marcel – PÎNZARIU, Andra Ioana (2024): Enhancing Joint Training and Education in NATO (2024): A Comprehensive Framework for Interoperability and Operational Effectiveness. *Scientific Bulletin*, 29(1), 111–117. Online: <https://doi.org/10.2478/bsaft-2024-0012>
- SZABÓ Sándor (2021): A kiképzési célok helye és szerepe a gyakorlatok tervezésekor és levezetésekor. *Honvédségi Szemle*, 149(2), 85–92. Online: <https://doi.org/10.35926/HSZ.2021.2.7>
- SZABÓ Sándor (2022): A gyakorlattervezés szerepe a NATO-reagálóműveletekre való felkészülés tükrében. *Hadmérnök*, 17(2), 71–83. Online: <https://doi.org/10.32567/hm.2022.2.5>
- TARÇIN, Uğur (2024): NATO Exercises: The guarantee of Alliance Security and Test of Readiness. *Defense Journal by Atlantic Council in Turkey*. Online: <https://www.atlanticcouncil.org/category/content-series/ac-turkey-defense-journal/>